

Ecologische quickscan Langeleegte Veendam

27 mei 2020

Altenaweg 22
9321 XE Altena
Tel: 050 - 7503817
Email: vos@vos-eo.nl

Inleiding

De opdrachtgever is voornemens om op een perceel aan de Langeleegte een ontgronding uit te voeren ten behoeve van een recreatieve ontwikkeling. De ontgronding sluit aan op de bestaande (recreatieplas) ten oosten van het plangebied. In het kader van de ontgrondingsvergunning en de Wet natuurbescherming vraagt de Provincie om een ecologische quickscan.

De werkzaamheden hebben mogelijk effect op beschermde flora en fauna en op beschermde natuurgebieden. Naast soorten die bijzondere bescherming genieten, geldt er een algemene zorgplicht om planten en dieren niet onnodig te verstoren. Daarom dienen flora en fauna en eventuele negatieve effecten in kaart te worden gebracht om deze te kunnen toetsen aan de natuurwetgeving.

In veel gevallen is een uitgebreid ecologisch onderzoek niet nodig en kan volstaan worden met een quickscan. In de ecologische quickscan wordt getoetst aan de natuurwetgeving en wordt aangegeven in hoeverre eventueel aanvullend onderzoek nodig is.

Plan- en studiegebied

Het plangebied ligt aan zuidkant van doorgaande weg de Langeleegte, ter hoogte van de rotonde met de Bergweg en de Nedmagweg. Aan de zuidzijde grenst het aan het recreatiegebied het Borgerswold. De oppervlakte bedraagt ca 1,20 hectare.

Het studiegebied is groter. Voor inventarisatiedoeleinden wordt een indeling in uurhokken (5x5 km) en kilometerhokken gebruikt om de verspreiding van soorten en vegetaties in kaart te brengen. Het plangebied en de directe omgeving daarvan liggen in kilometerhok 252-569 (uurhok 12-27). Van dit studiegebied zijn literatuur- en atlasgegevens verzameld van beschermde soorten.

Methode

Het onderzoek bestaat uit een veldonderzoek op de locatie en bureaustudie. Op 18 mei 2020 is het plangebied bezocht en is de aanwezigheid van natuurwaarden in kaart gebracht. Aangetroffen beschermde plant- en diersoorten zijn genoteerd.

Het veldonderzoek is een momentopname. Aan de hand van literatuur en gegevens van verschillende instanties is onderzoek gedaan om een beeld van de natuurwaarden van het plangebied aan te vullen. Er is daartoe een globale rapportage opgevraagd bij de Nationale Database Flora & Fauna. Andere geraadpleegde bronnen zijn onder meer Verspreidingsatlas.nl, Vlinderstichting.nl en ProvincieGroningen.nl.

Resultaten

NDFF

Uit de beknopte levering vanuit de Nationale Database Flora & Fauna (NDFF) blijkt dat vaatplanten, zoogdieren (exclusief vleermuizen), broedvogels en dagvlinders redelijk tot goed zijn onderzocht in het kilometerhok. Verder is het kilometerhok slecht of niet onderzocht en hebben de overige beschikbare gegevens een fragmentarisch karakter (Tabel 1).

Tabel 1. Aantal soorten per kilometerhok volgens de NDFF en aanvulling gegevens vanuit overige bronnen.

Soortgroep	Totaal	Beschermd	Overig
Vaatplanten	257	-	9 ¹ Rode-Lijstsoorten
Mossen	1	-	
Korstmossen	3	-	Uurhok: Gewoon schorsmos (RL-GE), Groot en Klein leermos en Purper geweimos (RL-KW)
Paddenstoelen	39	-	6 Rode-Lijstsoorten
Vleermuizen	niet	Uurhok: 4 soorten ² (HRIV)	1 ³ Rode-Lijstsoort
Overige zoogdieren	11	1 ⁴ WnbA-soort zonder provinciale vrijstelling	Uurhok: Boommarter (RL-KW), Hermelijn en Konijn (RL-GE)
Broedvogels	79	75	11 Rode-Lijstsoorten
Wintervogels	195	176	
Amfibieën	2	2 soorten met vrijstelling ⁵	-
Reptielen	niet	-	-
Vissen	3		
Dagvlinders	22	1 ⁶ WnbA-soort	1 ⁷ Rode-Lijstsoort
Libellen	32	3 ⁸ HR-soorten	3 ⁹ Rode-Lijstsoorten
Overige ongewervelden	44		

¹ In uurhok: Gewone agrimonie, Spitslobbige vrouwenmantel, Gevlekte orchis, Ronde zonnedaauw, Stijve ogentroost, Bosaardbei, Strobloem, Waterdrieblad, Krabbenscheer, Dubbelloof, Blauwe knoop (RL-GE), Bevertjes, Rapunzelklokje, Brede orchis, Steenanjer, Moeraswespenorchis, Dauwnetel, Dennenwolfsklauw, Ruige leeuwentand, Spits fonteinkruid, Stomp fonteinkruid, Gulden sleutelbloem, Stengelloze sleutelbloem (RL-KW), Kale vrouwenmantel en Grote wolfsklauw (RL-BE) (verspreidingsatlas.nl).

² Van het uurhok zijn bekend: Gewone en Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Watervleermuis (verspreidingsatlas.nl).

³ Laatvlieger (RL-KW) (verspreidingsatlas.nl).

⁴ Steenmarter en Eekhoorn (verspreidingsatlas.nl).

⁵ Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander (verspreidingsatlas.nl).

⁶ Grote vos en Grote weerschijnvlinder (verspreidingsatlas.nl).

⁷ Bruine vuurvlinder, Grote vos (RL-KW), Gele luzernevlinder (RL-BE) en Oranje zandoogje (RL-GE) (verspreidingsatlas.nl).

⁸ Gevlekte witsnuitlibel, Groene glazenmaker en Sierlijke witsnuitlibel (verspreidingsatlas.nl).

⁹ Bruine winterjuffer, Gevlekte witsnuitlibel, Groene glazenmaker (RL-BE), Glassnijder, Tengere pantserjuffer, Vroege glazenmaker (RL-KW) en Sierlijke witsnuitlibel (RL-VN)(verspreidingsatlas.nl).

Gebiedsbescherming

Het plangebied ligt niet in het Natuurnetwerk Nederland. Op meer dan acht kilometer naar het westen ligt het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied.

Terreinbezoek en biotoop

Het terrein bestaat uit relatief schraal grasland, waarvan het maaiveld ca vijf jaar geleden deels is vergraven en de vrijkomende top laag en onderliggend zand (deels) in bulten op het terrein is opgeslagen. Hierbij zijn terreindelen met een verlaagde ligging ontstaan, die een zeer schrale voedingsbodem vormen. Op sommige van die plekken stagneert (tijdelijk) regenwater. In de noordwesthoek ligt een klein gedeelte waar dieper is ontgraven. Hierin is oppervlaktewater aanwezig. Verder is het plangebied droog.

Het grasland is te onderscheiden in verschillende typen:

- soortenrijk type met Reukgras en Smalle wikke;
- door Jacobskruid gedomineerd type waar de grasgroei waarschijnlijk is onderdrukt door veldmuizen;
- soortenarm type gedomineerd door Rood zwenkgras;
- type met Gladde witbol en ruigere grassen, blad invangend uit het bos aan de zuidzijde en daardoor verruigend.

De ontgronde delen zijn nog deels kaal. Op de voorgrond treden haarmossen en opslag van berken en wilgen. Sommige delen zijn droog en zandig, andere delen zijn dichtgeslagen door stagnerend water met hier en daar Pitrus.

De ene grote bult bestaat uit de voormalige top laag en is grotendeels begroeid met ruigte van bramen en akkeronkruiden. De andere bult bestaat uit wit zand dat grotendeels onbegroeid is.

De oevers en waterbodem van de watergang zijn nog grotendeels kaal. Grote lisdodde en Zomprus bepalen het beeld van de begroeiing.

Vaatplanten, (korst)mossen en paddenstoelen

In het plangebied komen plantensoorten voor van graslanden op droge zandgronden, van schrale en vochtige pionierssituaties en akker- en ruigtekruiden. Beschermde plantensoorten zijn op basis van de bureaustudie niet te verwachten en op basis van het veldbezoek uitgesloten. De meest bijzondere plantensoort is de Ronde zonnedaauw. Deze soort stond tot 2017 in de lijst beschermde soorten, maar is de wettelijke status kwijtgeraakt. Deze soort staat nog wel als gevoelig op de Rode Lijst. Overige Rode-Lijstsoorten zijn uitgesloten op basis van de veldinventarisatie.

De Ronde zonnedaauw groeit in de ontgronde strook evenwijdig aan de bosrand aan de zuidzijde. Plaatselijk is de ontgroning hier diep genoeg geweest om (regen)water te laten stagneren. De schaduw van het bos en van de opslag van struiken draagt bij aan een vochtig klimaat, waardoor de groeiplekken niet geheel uitdrogen. In totaal gaat het om ca 70 plantjes.

Op de ontgronde plekken komen vooral haarmossen voor. Gewoon schorsmos en Purper geweimos (op bomen) en Groot en Klein leermos (zandige bodems) zijn niet aangetroffen. Overige bedreigde soorten (korst)mossen worden niet verwacht.

Veel paddenstoelensoorten komen voor in schrale biotopen, zoals in het plangebied. Veel van deze soorten zijn op de Rode Lijst gekomen, omdat deze biotopen gevoelig zijn voor verzuring en vermeting. Het is mogelijk dat in het plangebied paddenstoelen van de Rode Lijst voorkomen.

Vleermuizen

Het plangebied maakt deel uit van het foerageergebied van diverse soorten vleermuizen, zoals Laatvlieger, Gewone en Ruige dwergvleermuis. De bomenrij aan de noordzijde, de bosrand aan de zuidzijde en de bult met ruigte vormen de belangrijkste elementen van het foerageergebied. Open gebied is voor minder belangrijk. Het nabijgelegen water vormt foerageergebied voor de Watervleermuis. Langs de randen van het plangebied kunnen vliegroutes liggen, zoals langs de eiken van de Langeleegte en langs de bosrand van het Borgerswold. Verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in bomen en gebouwen in de omgeving. Verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied zijn uitgesloten.

Overige zoogdieren

In het plangebied komen algemene soorten zoogdieren voor, zoals Egel en diverse soorten muizen. Een deel van het grasland is zo intensief opgevreten door veldmuizen, dat het giftige Jacobskruid alle ruimte heeft gekregen om het grasland te domineren. Sporen van Eekhoorn, Boom- en Steenmarter, Hermelijn en Konijn zijn niet aangetroffen.

Een beschermde soort die bezig is zich uit te breiden in Groningen is de Grote bosmuis (WnbA). Deze soort komt voor in vergelijkbare biotopen als de gewone Bosmuis en kan in het plangebied voorkomen. Het is verboden vaste verblijfplaatsen te verstoren. Vaste verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de bossingel en de aangrenzende ruigtes. Onderzoek kan uitwijzen of de soort aanwezig is. Populaties en vaste verblijfplaatsen van overige streng beschermde soorten zijn uitgesloten.

Vogels

In het plangebied broeden enkele algemene vogelsoorten. Tijdens het veldbezoek werden Fitis en Grasmus zingend waargenomen, die waarschijnlijk hun nest hebben in de vegetatie. In het aangrenzende bos broeden algemene vogelsoorten, waaronder Vink, Zwartkop, Boomkruiper, Grote bonte specht en Houtduif. De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten in het plangebied en de directe omgeving daarvan is uitgesloten.

Dagvlinders

De schrale graslanden en pionierssituaties in het plangebied sluiten aan bij schrale bermen in de omgeving. Tijdens het veldbezoek vlogen er kleine vuurvlinders. Het plangebied voldoet aan de biotoopomschrijving voor deze soort: *vrij open en meestal droge gebieden, zoals schrale plekken op de zandgronden in graslanden, heidevelden, kapvlakten, duinen, braakliggende gronden, tuinen en bermen; ook*

schrale graslanden in moerassen en op vochtige heiden. De waardplant Schapenzuring waarop de eitjes worden afgezet en waarvan de rupsen leven, groeit er plaatselijk talrijk. De Bruine vuurvlieder is niet waargenomen, hoewel deze soort in dezelfde periode vliegt. Ten opzichte van de Kleine vuurvlieder komt de soort voor in meer beschutte, schralere biotopen. Het plangebied vormt ook een geschikt leefgebied voor het Oranje zandoogje (RL-GE) dat vanaf eind juni vliegt en zijn eitjes afzet op schrale grassoorten. Daarnaast kan ook de Gele luzernevlinder (RL-BE) voorkomen, gezien het plaatselijk voorkomen van Smalle wikke als waardplant voor de eitjes en rupsen. Het plangebied is niet geschikt voor Grote vos en Grote weerschijnvlinder die hun eitjes afzetten op hoge bomen en zich voeden met sappen van bomen of rottend fruit.

Libellen

Tijdens het veldbezoek vlogen er algemene soorten libellen, zoals Grote keizerlibel, Platbuik, Vuurjuffer en Lantaarntje. Voor bijzondere soorten als Bruine winterjuffer, Gevlekte en Sierlijke witsnuitlibel, Glassnijder, Groene glazenmaker, Vroege glazenmaker en Tengere pantserjuffer ontbreken nog rijke watervegetaties en verlandingssituaties waar zij zich voortplanten. De aanwezigheid van beschermde en bedreigde libellensoorten is uitgesloten.

Overige diersoorten

In het plangebied komen algemene soorten amfibieën voor. Vissen ontbreken waarschijnlijk in het plangebied vanwege de geïsoleerde ligging van het water en de relatief recente aanleg daarvan. Reptielen en zwaarder beschermde amfibieën en vissen zijn op basis van de bekende verspreiding uitgesloten. Het schrale, zandige gebied is aantrekkelijk voor allerlei soorten insecten en overige ongewervelde dieren. De aanwezigheid van overige beschermde diersoorten is uitgesloten.

Effecten

Werkzaamheden en uitstraling

Er vindt een ontgroning plaats tot ongeveer vier meter beneden maaiveld en tot een waterdiepte van drie meter. De aangrenzende bestaande plas geeft een beeld van de toekomstige situatie.

De werkzaamheden worden in 2020 uitgevoerd en vinden overdag plaats.

De ontgroning heeft een lokale uitstraling van geluid, trillingen en visuele verstoring.

Effecten op beschermde natuurgebieden

De werkzaamheden hebben een lokale uitstraling. Afgezien van stikstof zijn negatieve effecten op natuurgebieden uitgesloten.

De afstand tot Natura 2000-gebieden is groot, waardoor negatieve effecten door stikstofdepositie niet worden verwacht. Geadviseerd wordt om een Acrius-berekening uit te laten voeren, om dit te onderbouwen.

Effecten op vaatplanten en paddenstoelen

Als gevolg van de ontgronding verdwijnt er een groeiplaats van de Ronde zonnedaauw. Dit is een zeldzame plantensoort. Ook wanneer er niets gedaan wordt, is de verwachting dat de soort binnen tien jaar van de locatie verdwenen is als gevolg van verdere successie: het dichtgroeien van de haarmosvegetatie, de toenemende schaduw van de boomopslag en de ophoping van blad op de bodem. Ook wanneer de groeiplek gespaard wordt door plaatselijk niet te ontgronden, zal de soort waarschijnlijk snel verdwijnen, omdat de groeiplek zal verdrogen door de drainerende werking van de ontgronding.

Wat betreft de paddenstoelen kunnen er Rode-Lijstsoorten voorkomen. Paddenstoelen verspreiden zich met ultralichte sporen, waardoor ze in geschikt biotoop kunnen kiemen. Het is voor deze soorten net als met de Ronde zonnedaauw dat de groeiplaatsen verdwijnen of minder geschikt worden, waardoor ze kunnen verdwijnen.

Effecten op vleermuizen

Het plangebied maakt deel uit van het leefgebied van vleermuizen, maar er zijn geen verblijfplaatsen aanwezig. De werkzaamheden vinden overdag plaats. De belangrijkste elementen van het foerageergebied - de bomen rond het terrein - blijven staan. Het effect van het verwijderen van de bult met ruigte is verwaarloosbaar. Daarentegen neemt de hoeveelheid water sterk toe - dit is een biotoop waar veel vleermuissoorten gebruik van maken. Negatieve effecten op vleermuizen zijn uitgesloten.

Effecten op de Grote bosmuis

Het is niet uitgesloten dat de Grote bosmuis in het plangebied voorkomt. Vaste verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de ruigte op de bult met topgrond. Als gevolg van werkzaamheden aan deze bult worden deze verblijfplaatsen verstoord en kunnen individuen worden verwond of gedood. Na ontgronding blijft een biotoop over dat voor vaste verblijfplaatsen te open is. Een positief effect is wel de toename van water, waardoor het leefgebied als geheel versterkt wordt. Het aangrenzende bos is geschikt voor alternatieve verblijfplaatsen.

Effecten op vogels

Broedende vogels mogen niet worden verstoord. Momenteel broeden Grasmus en Fitis waarschijnlijk binnen het plangebied. Werkzaamheden mogen niet vóór 15 juli worden uitgevoerd om te voorkomen dat broedende vogels worden verstoord.

Effecten op dagvlinders

Door de ontgronding verdwijnt een groot deel van het schrale biotoop van dagvlinders als de Kleine vuurvlinder en mogelijk ook de Rode-Lijstsoorten Oranje zandoogje en Gele luzernevlinder.

Effecten op overige soorten

Bij de werkzaamheden kunnen algemene plant- en diersoorten worden verstoord, beschadigd/ verwond of gedood worden. Negatieve effecten op overige beschermde soorten zijn uitgesloten.

Conclusies en advies

Ten aanzien van de gebiedsbescherming wordt geadviseerd om een Aeries-berekening te laten uitvoeren, zodat onderbouwd wordt dat er geen overschrijdingen van stikstof in Natura 2000-gebieden optreden.

In het kader van de soortenbescherming wordt geadviseerd om nader onderzoek te doen naar de aanwezigheid van de Grote bosmuis. Als de soort aanwezig is, zal een ontheffing aangevraagd moeten worden. Onderdeel van de ontheffing kan zijn om delen van het plangebied zo in te richten dat het geschikt is voor nieuwe vaste verblijfplaatsen. Als de soort niet aanwezig is, is een ontheffing niet nodig. Verder wordt geadviseerd om de werkzaamheden na het broedseizoen (na 15 juli) uit te voeren.

Ten aanzien van Rode-Lijstsoorten wordt geadviseerd om de plantjes van de Ronde zonnedaauw te laten verplaatsen naar een natuurgebied waarin de bescherming van deze soort gewaarborgd is. Met de overige Rode-Lijstsoorten kan rekening gehouden worden door de ontgronding ecologisch in te passen en ecologisch te beheren. Buiten het te ontgronden vlak kunnen stukjes top laag met variërende diepte verwijderd worden, zodat er een gevarieerde uitgangssituatie ontstaat voor paddenstoelen, dagvlinders, wilde bijen etc.

Daarnaast geldt altijd een algemene zorgplicht. Het verstoren, verwonden of doden van dieren (en planten) moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Wanneer er bijvoorbeeld amfibieën worden aangetroffen op de bouwplaats kunnen deze het beste worden opgepakt en verplaatst naar een plek in de omgeving, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
